

David Ost

Ingen vänsteruppfattning kan rättfärdiga Putins attack på Ukraina

Om Ryssland, Ukraina, Nato och vänstern

Ur [Common Dreams](#), 2 april 2022, översättning Björn Erik Rosin

Artikelförfattaren David Ost undervisar i statsvetenskap vid Hobart och William Smith Colleges i staten New York. Han har skrivit omfattande om Östeuropa med fokus på arbetarklassen, demokrati och den nya högern. Bland hans böcker kan nämnas *Solidarity and the Politics of Anti-Politics*, *Workers After Workers' States* och *The Defeat of Solidarity*. Han har medarbetat i *Politics and Society*, *Eastern European Politics and Society*, *The Nation*, *Dissent*, *Telos* och *Tiken*.

Det borde inte vara någon hemlighet att det inom såväl den internationella som svenska vänstern finns stora meningsskiljaktigheter om Rysslands Ukraina-krig. Och sådana motsättningar finns inte bara mellan, utan även *inom* olika organisationer. Detta har också återspeglats i flera vänstertidningar, som *Flamman* och *Internationalen*.¹

I föreliggande artikel diskuterar David Ost hur en socialistisk vänster bör förhålla sig till kriget. Redan av artikelrubriken framgår att han avvisar stöd för Putins krig – det finns faktiskt vänster(?)partier som intar den positionen.² Men uppfattningar som oförblommerat stödjer Ryssland i kriget är trots allt ovanliga – de flesta tar åtminstone principiellt avstånd från Rysslands attack. Däremot är uppfattningar som på olika sätt försöker relativisera skulden för kriget, och därmed mer eller mindre rättfärdigar detta, ganska vanliga. Det är den typen av frågeställningar som artikeln handlar om.

Noterna liksom de avslutande lästipsen har tillfogats av undertecknad.

Martin F

Det är tungt för vänstern att hamna på samma sida som de gängse uppfattningarna. Det är då lätt att tro att vi missar något, att vi sviker kampen, att vi genom att backa upp en klart dålig aktör bidrar till att stärka ärkefienden på hemmaplan och låta den framstå som den goda sidan. Ända sedan 1917 har det varit fallet i förhållandet mellan vänstern i Väst och Ryssland. Före 1917 betraktade vänstern det tsaristiska självhärskardömet som höjdpunkten för auktoritär reaktion, en hållning som underlättade för socialistpartierna i de länder som var Rysslands fiender att stödja första världskriget. Men ända från ryska revolutionen har vänstern varit försiktig med att sluta upp bakom allt som påmint om borgerliga avståndstanden från landet, trots att man ofta häftigt vänt sig mot stalinismen och angreppen på demokratin.

---

¹ För exempel, se [Debatt om Ukraina-kriget i Internationalen](#) och artikeln ”Den Internationella vänstern om Rysslands krig mot Ukraina” i [Svensk vänsterpress om Ukraina-kriget 24 mars 2022](#)

² Exempelvis stöder det ryska kommunistpartiet Putins krig, vilket inte är så förvånande, eftersom detta parti i praktiken inte längre är ett socialistiskt vänsterparti, utan ett nationalistiskt parti. Även i andra delar av östeuropa finns partier som lutar åt att stödja Ryssland, liksom i ”tredje världen” (Afrika och Latinamerika).

När kriget nu går in på sin andra månad ser vi åter detta hända i fallet Ukraina, trots att Putins Ryssland ligger långt närmare den tsaristiska modellen än något som helst under sovjettiden. Det verkade som det enda nästan alla framträdande vänsterbedömare i Väst kunde tala om var Nato, inte Ryssland. Invasionen var felaktigt hette det ofta inledningsvis, men sedan gick man över till att fokusera på den ”verkliga” skurken, oföränderligt väst. Vad hade det gjort sig skyldigt till? Det hade redan utvidgat Nato österut och ville inte utesluta möjligheten av ett ukrainskt medlemskap. Det spelade ingen roll att utvidgningen av Nato mer drivits på av östeuropéerna än av Washington, som till att börja med varit rätt klivet i frågan.³ Inte heller spelade det någon roll att ett ukrainskt medlemskap i Nato knappast var omedelbart förestående eller att inget scenario tydde på att Nato var i färd med att angripa Ryssland.

Det viktiga var att alla dessa åtgärder retade Ryssland och det var denna Rysslands upprördhet som så många inom vänstern i väst tycktes så angelägna om att fokusera på de första dagarna efter den ryska invasionen. Därigenom minimerade man Rysslands ansvar och anslöt sig i realiteten det ”realpolitiska” synsättet att det destruktiva raseriet hos en ”stormakt” är något som måste ses som normalt. Föga förvånande har vänstern i Östeuropa varit skoningslös i kritiken av sina meningsfränder i väst och anklagat dem för ”västlig härskarteknik”.

Även Noam Chomsky, om än mer intuitivt kritisk till invasionen – han kallade den ”en grövre krigsförbrytelse jämförbar med USA:s invasion av Irak och Hitler-Stalins invasion av Polen i september 1939” – för att sedan övergå till att helt ägna sig åt Nato och ställa sig bakom talet om att ”den aktuella krisen inte skulle ha uppstått om inte Nato utvidgats”. Åter framställs Putin som närmast hjälplös, uppenbart utan något annat alternativ än att invadera Ukraina för att kunna försvara Ryssland.

Uttalandet från ”Party for Socialism and Liberation” var mer rakt på sak, utan att ändå avgörande skilja sig från synsättet hos många andra: ”Även om vi inte stöder den ryska invasionen ägnar vi USA:s regering vårt starkaste fördömande, eftersom den avvisat Rysslands legitima säkerhetsintressen i regionen.”

Med andra ord var många inom vänstern i väst, under de första dagarna av denna helt oprovo- cerade invasion av ett suveränt land, främst intresserade av att sätta in invasionen i ett sammanhang, skjuta skulden på fienden på hemmaplan och därmed fjärma sig från de allmänna fördömandena.

Vad beträffar de påstådda ”säkerhetsgarantierna” är det kanske så att Ryssland ”behöver” dem; det säger stormakter alltid att de gör. Men när vänstern mer bekymrar sig över en stormakts säkerhetsintressen – i detta fall en högerinriktade militaristisk makt som helt och hållet livnär sig på att exploatera och sälja fossil energi på väg att ta död på planeten – än över önskemål från ett litet land som hoppas kunna trygga sin självständighet och slippa bli invaderat, är det inget annat än en ren skandal. Så brukar vänstern aldrig avfärda folk som marginaliseras av västimperialismen.

Mot alla principer

Och ändå är detta inget som förvånar mig. Från en vänsterståndpunkt har jag skrivit om Östeuropa sedan slutet av 1970-talet. När jag riktade skarp kritik mot Sovjet, eller stödde oppositionella rörelser i sovjetblocket, tittade kollegor inom vänstern ibland förundrat på mig. Västpressen, och ofta även USA:s regering, brukade ju kritisera samma saker och stödde åtminstone verbalt samma rörelser. Slöt jag inte bara upp bakom en kalla krigs-linje när jag, en amerikan, i stället borde inrikta mig på att förändra saker och ting *här*?

³ Frågan om Natos utvidgning m m behandlas i [Fred Kaplan: ”En bro för mycket” – NATO efter muren.](#)

I början av 1980-talet skrev jag en rad artiklar från Polen för den amerikanska vänstertidningen *In These Times* om den fackliga rörelsen *Solidarność* [Solidaritet] – en arbetarnas rörelse mot den sovjetstödta regeringen, en rörelse som tillämpade demokrati, motsatte sig kapitalismen och krävde fria fackföreningar. När jag kom hem kallade en vän mig för ”en f d vänsterman”. Att min kritik av det förment vänsterinriktade stats-socialistiska systemet aldrig haft något gemensamt med borgerliga uppfattningar – att vänsteranhängare verkligen, till skillnad från exempelvis Ronald Reagans cyniska försvar av *Solidarność* samtidigt som man krossade arbetarrörelsen därhemma – var betydelselöst för en del inom vänstern, som mer vinnlade sig om att inte hamna ”på samma sida” som deras fiender hemma.

Ändå strider det mot alla internationalistiska principer, och är kort och gott USA-centrerat, att resonera så bara för att ett land strider mot ett land som man i själva verket anser vara en riktig fiende till imperialismen. Att ge USA skulden för att Ryssland invaderat Ukraina är som att ge det tyska kommunistpartiet skulden för mordet på Rosa Luxemburg. Om inte partiet startat ett uppror, som Frikårerna och regeringen sagt att de skulle slå ner, skulle hon inte ha blivit dödad. Inom politiken ställs stater alltid inför provokationer. Men det betyder inte att de måste reagera på sämsta tänkbara sätt.

Frågan om Nato

Nato har förstås länge varit ett stort bekymmer för Ryssland. Väst har sett tanken om medlemskap för Ukraina som så oacceptabelt för Ryssland att Nato upprepade gånger deklarerat att det inte fanns några planer på att börja förbereda tillträde, fast utan att formellt ta tillbaka uttalandet från 2008 att detta var det långsiktiga målet.

Invaderade Putin därför i syfte att hålla Nato borta från Ukraina? Att vara emot Nato är en sak. Men att föra krig som helt klart kommer att leda till ett stärkande av Nato tyder på att detta inte är huvudsyftet här. Om målet var att avföra Nato-medlemskapet från dagordningen kunde Ryssland ha haft kvar de trupper som omringade Ukraina och tillkännage att man var *redo* att invadera. Därefter skulle man ha hållit inne alla former av attacker under akuta samtalsom Ukrainas neutralitet. Om detta avvisats hade man kunnat inleda ett begränsat intåg i de områden som redan kontrolleras av separatister och hotat med upptrappning om man inte nått en överenskommelse i Natofrågan. Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj sade strax efter invasionen att han var öppen för en diskussion om neutralitet. Putin kunde ha vidtagit en rad andra åtgärder än en invasion för att ta upp det som så många betecknat som Rysslands största bekymmer.

Således måste det ha handlat om något annat. Och det har heller inte dolts.

I årtal har Putin gett till känna sina åsikter om Ukraina. I juli i fjol skrev Putin (kanske rent av på egen hand) en artikel på 7 000 ord helt ägnad två spörsmål: att Ukraina är en okränkbar del av Ryssland och att ukrainarna inte har någon rätt till självstyre om inte detta sker i nära samarbete med Ryssland. I artikeln sägs att det funnits ett okränkbart samband mellan Ryssland och Ukraina i mer än tusen år ända tills detta definitivt bröts av Lenin och bolsjevikerna, vilka gav en stor ukrainsk sovjetrepublik rätt att bli en självständig stat när Sovjetunionen föll samman.

Låt oss för en stund glömma den bisarra syn nationer ofta uppvisar beträffande sin eviga form och ett speciellt födelseögonblick. Viktigare är att Putin skriver följande: ”Sovjetisk nationalitetspolitik skapade tre separata slaviska folk, när det i själva verket bara finns en enda stor rysk nation, ett treenigt folk bestående av storryssarna [dvs ryssar], lillryssar [dvs ukrainare] och belarusier [eller vitryssar].”

Problemet med alla versioner som fokuserar på Nato – en fråga Putin knappt nämner i sin text från juli 2021 – är att de *förnekar allt aktivt agerande* från Putins sida. Man framställer Putin

som någon enbart i stånd att reagera på USA:s agerande. Putin har orubbligt upprepat, och med all nödvändig tydlighet, vad han anser om Ukraina *bortsett från* frågan om Nato. Nato är förvisso inte oviktigt, men västliga bedömare som envisas med att framhålla dess *avgörande betydelse* gör sig kort och gott skyldiga till att inte låta folk i öst, i detta fall till och med Putin själv, tala för sig själva. Men Putin är mycket tydlig: om Nato för ett år sedan avfört medlemskapet från dagordningen skulle Putin ändå ha stått där inför problemet med ett Ukraina som hävdar att det är en enhet helt skild från Ryssland.

Ytterligare belägg för hur avgörande temat om ”en stor rysk nation” är återfinns i en anmärkningsvärd artikel, som *Novosti* – den officiella ryska nyhetsbyrån – publicerade dagen efter invasionen, då man insett omfattningen av det ukrainska motståndet. Häpnadsväckande nog hade tydligen en del i den allra högsta ledningen trots att detta skulle bli en promenadseger, eftersom artikeln meddelade att ”en ny epok” inletts, där Ryssland ”återupprättade sin historiska enhet” genom att återförenera det ryska folket ”i dess helhet av storryssar, belarusier och lillryssar”. Ukrainas självständighet, hette det vidare, kan inte tillåtas, eftersom det innebär ”av-russifiering av ryssarna”.

Mycket klarare kan Ryssland inte säga att Nato bara var ett mindre symptom av ett större problem. Utåt talade Ryssland om Nato, eftersom man visste att detta var något som alla som oroade sig för USA:s makt skulle nappa på i ett försök att reducera Rysslands ansvar. Och vi bör vara oroliga för USA:s makt. Men om vi lyssnar på det Putin säger måste vi erkänna hans tydliga och stolta uttryck för klart imperialistiska målsättningar rörande Ukraina.

Putin och vänstern

Ser en del fortfarande Putin som något slags vänsterman? Är det därför som vissa vänsterkretsar i väst (men inte inom vänstern i Östeuropa) fortfarande hyser en motvilja mot att tillskriva Ryssland samma avsikter som USA?

Förvisso tjänade Putin under lång tid sovjetstaten, var medlem av kommunistpartiet och i ett berömt yttrande sörjde över hur Sovjetunionen slutade. Förvisso var Sovjetunionen också vanligen på den progressiva sidan i de flesta internationella konflikterna under kalla kriget.

Men Putin trädde inte in i den sovjetiska statsapparaten av några progressiva skäl, utan för att tjäna en mäktig rysk stat. Det finns inget som tyder på att Putin någonsin varit intresserad av någon som helst form av vänsterideologi. Han tillhör helt enkelt samma sort som de emigranter ur tsarens gamla armé, som på 1930-talet började sluta upp bakom Sovjetryssland när de såg att den storryska makt de så länge kämpat för var på väg att återupprättas.

Det närmaste Putin kommit att ha som intellektuell förebild är en av de främsta teoretikerna på den *anti-bolsjevikiska* sidan under inbördeskriget: Ivan Iljin, en kristen rojalist och tidig beundrare av Hitler. Putin har hämtat tillbaka Iljins kvarlevor från USA för att ceremoniellt låta begrava dem i Moskva.⁴ Bland de ryska ledare han har som förebild återfinns tsar Alexander III, som gjorde slut på föregångarens reformer och stärkte enväldet under sin regentid 1881-1894, då han också blev en förebild för den västeuropeiska höger som motsatte sig liberala och socialistiska reformer. Precis som Putin nu är en hjälte för Marine Le Pen eller Tucker Carlson i deras kamp mot jämlikhetssträvande och ”woke-tendenser” idag.

George Kennan varnade för Natos utvidgning redan innan någon ens hört talas om Vladimir Putin. Ryssland skulle alltid vara oroligt för att ha Nato vid sina gränser. Men inte varje Ryssland skulle behandla Ukraina som helt utan de mest elementära rättigheter till självbestämmande. Varken Lenin eller Gorbatjov eller Jeltsin behandlade någonsin Ukraina på det sättet.

⁴ I artikeln [Ukraina och det tredje världskriget](#) uppmärksammar den slovenske filosofen Slavoj Žižek denne Iljin och dennes moderna efterföljare, fascisterna Aleksandr Dugin.

Och Putin har kritiserat dem alla tre. Inte varje Ryssland skulle reagera med storkrig på att Ukraina i någon avlägsen framtid skulle kunna gå med i Nato. Men hur ska de som fortsätter att envisas om Rysslands berättigade oro för att få Nato vid sina gränser förklara en invasion som, vilket vem som helst kunde ha förutsagt, redan lett till ett mer aggressivt anti-ryskt Nato än något som skådats sedan kalla kriget avslutades?

Att inse Putins enorma skuld är inte liktydigt med att skriva under någon check in blanco åt USA. På grund av USA:s ovilja att driva frågan om Ukrainas medlemskap i Nato borde man offentligt ha avfört frågan från dagordningen och arbetat för en gemensam överenskommelse om neutralitet. Det skulle ha desarmerat det ryska huvudargumentet. Men trots alla USA:s försyndelser och förbrytelser historiskt är kriget i Ukraina inte en av dem. Till och med Putin skyller kriget på Ukrainas strävan efter full självständighet – en strävan som han vid upprepade tillfällen sagt att han inte kan gå med på.

Nästan ingen inom vänstern har stött kriget. Men att säga ”Ner med den ryska invasionen” för att sedan omedelbart övergå till att kritisera USA, och bara USA, för att ha provocerat fram det är nästan samma sak. Det tyder inte bara på bristande insikter om Ryssland, utan är också ett oerhört svek mot de mest grundläggande internationalistiska principerna. Om vi vill stödja rätten till självbestämmande för USA:s grannar kan vi inte förneka samma sak åt Rysslands grannar. Om vi inte klarar av att känna igen olika former av imperialism gör vi oss skyldiga till samma sorts USA-centrering som vi skarpt kritiserar andra för.

Lästips

”Kriget ett lackmustest för vänstern” i [Vänsterpress om Ukraina-krisen i början av mars 2022](#)

Gilbert Achcar: [Om kriget i Ukraina](#)

Taras Bilous: [Vänstern i väst måste tänka om](#)

Mark Johnson och Pierre Rousset: [Tesar om fredsrörelsen och solidariteten med Ukraina](#)
[Uttalande av Ryska socialistiska rörelsen och ukrainska Sotsialny Ruch: mot den ryska imperialismen](#)